

HET VOORKOMEN VAN VLEERMUIZEN IN HET PLANGEBIED EN DIRECTE OMGEVING VAN DE BIEZENKAMP TE LEUSDEN

Adviesbureau

Mertens

HET VOORKOMEN VAN VLEERMUIZEN IN HET PLANGEBIED EN DIRECTE OMGEVING VAN DE BIEZENKAMP TE LEUSDEN

oktober 2009

In opdracht van:

SAB

Postbus 479

6800 AL ARNHEM

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694

M: 06-29458456

E: mertens_frank@hotmail.com

I: www.adviesbureau-mertens.nl

© Adviesbureau Mertens BV, Wageningen, 2009.

Deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming vrij worden vermenigvuldigd. De verzamelde data zijn alleen te gebruiken voor het hier geschetste onderzoek en mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING.....	2
1.2 HET PLANGEBIED.....	2
1.3 OPBOUW RAPPORT	3
2. ECOLOGIE VLEERMUIZEN.....	4
3 METHODE.....	5
4 RESULTAAT.....	6
4.1 VROEGE VOORJAAR.....	6
4.2 VOORZOMER	6
4.3 HERFST	7
4.4 WINTER.....	7
5 CONCLUSIE	9
GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	10
BIJLAGEN	
1. EXACTE LIGGING PLANGEBIED.....	11
2. BEGRIPPEN.....	12

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Er bestaat het voornemen om een gebied aan de Asschatterweg te Leusden, genaamd De Biezenkamp, te reconstrueren. Deze verandering kan negatief zijn voor beschermde planten- en diersoorten. Op basis van beschikbare bronnen is ingeschat dat beschermde vleermuizen voor kunnen komen in en direct rond het plangebied. Op grond hiervan heeft SAB te Arnhem, die de ruimtelijke procedure begeleidt, aan Adviesbureau Mertens BV te Wageningen verzocht om deze beschermde soorten in beeld te brengen. Voor SAB is het dan mogelijk om met de beschermde soorten rekening te houden. In onderhavig rapport wordt verslag gedaan van een veldinventarisatie naar deze soortgroep.

1.2 Het plangebied

De Biezenkamp te Leusden is gelegen rond de Asschatterweg. In figuur 1 wordt de globale ligging weergegeven en in figuur 2 wordt een foto-impressie gegeven van het plangebied. In bijlage 1 wordt de exacte begrenzing weergegeven.

Figuur 1. Globale ligging van De Biezenkap te Leusden.

Figuur 2. Foto-impressie van het plangebied en de directe omgeving van De Biezenkamp te Leusden.

1.3 Opbouw rapport

Na een korte uitleg over vleermuizen komen achtereenvolgens aan de orde:

- De onderzoeksmethode.
- Een beschrijving van de aanwezigheid van vleermuizen.
- De conclusie over de betekenis van de het plangebied voor vleermuizen.

In Bijlage 2 wordt een overzicht gegeven van de gehanteerde begrippen.

2. ECOLOGIE VLEERMUIZEN

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die zich voeden met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid voedsel gegeten. Vleermuizen zijn aangewezen op een grote diversiteit aan ecotypen, welke een groot en constant voedselaanbod opleveren.

Daarnaast zijn vleermuizen afhankelijk van landschapselementen. Door de landschapselementen (bomenlanen, huizenrijen, houtwallen e.d.) kunnen vleermuizen zich oriënteren door middel van het uitzenden van geluiden. Open landbouwgebieden zijn daarom bijvoorbeeld onaantrekkelijk voor vleermuizen.

Vleermuizen verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuren of gaten in bomen. Afhankelijk van de soort, bewonen vleermuizen bomen of gebouwen. Alleen de grootvleermuis maakt gebruik van zowel bomen als gebouwen. Vooral vrouwtjes zitten veel bij elkaar, in een kolonie. Hier worden de jongen in groot gebracht.

Als de schemering valt vliegen de vleermuizen uit en gaan via vaste routen, de vliegrouten, naar de foerageerplaatsen. Soms liggen foerageerplaatsen en kolonies wel meer dan 10 km uit elkaar. Op de foerageerplaatsen wordt gedurende de gehele nacht gefoerageerd. Bij het aanbreken van de dag vliegen de vleermuizen via de vliegrouten weer terug naar de kolonie.

Tegen de herfst breekt het paarseizoen aan. Vleermuizen leven dan solitair of in kleine groepjes. Enkele maanden later, als de winter aanbreekt, trekken de vleermuizen naar ruimten met een stabiel klimaat als (ijs)kelders, grotten en bunkers om daar door middel van de winterslaap de winter door te brengen. De paring vindt in de herfst plaats, in tegenstelling tot de meeste andere zoogdieren. De jongen worden in het daarop volgende voorjaar geboren. De vleermuizen leven in de herfst nagenoeg niet meer in kolonies, maar solitair. Voor de paring worden paarplaatsen gebruikt die vaak afwijken van de kolonieplaatsen. Vaak worden in de herfst ook andere soorten en aantallen vleermuizen aangetroffen. Een voorbeeld hiervan is de ruige dwergvleermuis. Daarnaast worden in de herfst vaak andere foerageerplaatsen gebruikt. De vleermuizen zijn immers niet meer gebonden aan de kolonieplaats. Vleermuizen gebruiken verblijfplaatsen eveneens in de winter, wanneer zij hun winterslaap houden. De plaatsen zijn donkere, koele ruimten met een constant microklimaat. Afhankelijk van de soort zijn dit gebouwen (bunkers, grotten e.d.) of bomen. Slechts zeer sporadisch komen de winterverblijfplaatsen overeen met de zomerverblijfplaatsen.

Doordat vleermuizen voor hun oriëntatie gebruik maken van echolocatie zijn vleermuizen gevoelig voor ingrepen in het landschap. Oriëntatie vindt plaats aan de hand van opgaande elementen als bijvoorbeeld bomenlanen en houtwallen. Verlies daarvan resulteert in verminderde oriëntatiemogelijkheden. Oriëntatie is noodzakelijk om van kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en om voedsel te vinden. Bij de afweging van de effecten van ruimtelijke ingrepen in natuur en landschap spelen derhalve opgaande elementen een belangrijke rol. Vleermuizen worden meer en meer betrokken bij de besluitvorming rond ingrepen in het landelijk en stedelijk gebied. Dit is ook zeer noodzakelijk: de meeste soorten zijn bedreigd of ernstig bedreigd en alle soorten zijn nationaal en internationaal wettelijk beschermd via de Flora- en faunawet en de Habitatrichtlijn.

3 METHODE

Ten behoeve van de inventarisatie van vleermuizen zijn drie inventarisatieronden uitgevoerd op 17 april, 23 mei, 21 juni, 20 juli, 28 augustus en 5 september 2009. Daarbij is de onderstaande methoden gebruikt.

Vleermuizen zijn geïnventariseerd door middel van batdetector-onderzoek (Pettersson D-240). Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen onder andere foerageerplaatsen, vliegrouetes en kolonies worden opgespoord. Er is in de avonden / nachten gelet op uitvliegende vleermuizen uit het gebouw, vliegrouetes en foerageerplaatsen. Daarnaast is gelet op zwerpende dieren die een indicatie vormen voor een eventuele kolonieplaats. De inventarisatieronde op 17 april 2009 stond in het teken van (paarplaatsen van) de grootoor.

Ten behoeve van de eventuele aanwezigheid van overwinterende vleermuizen in bomen en gebouwen is een inschatting gemaakt op basis van best professional judgment. Hiertoe zijn de bomen en gebouwen voorafgaand aan het vleermuisonderzoek van 28 augustus beoordeeld.

De methode voor het inventariseren van vleermuizen sluit aan bij het Inventarisatie Protocol van het Netwerk Groene Bureaus (Netwerk Groene Bureaus, 2009).

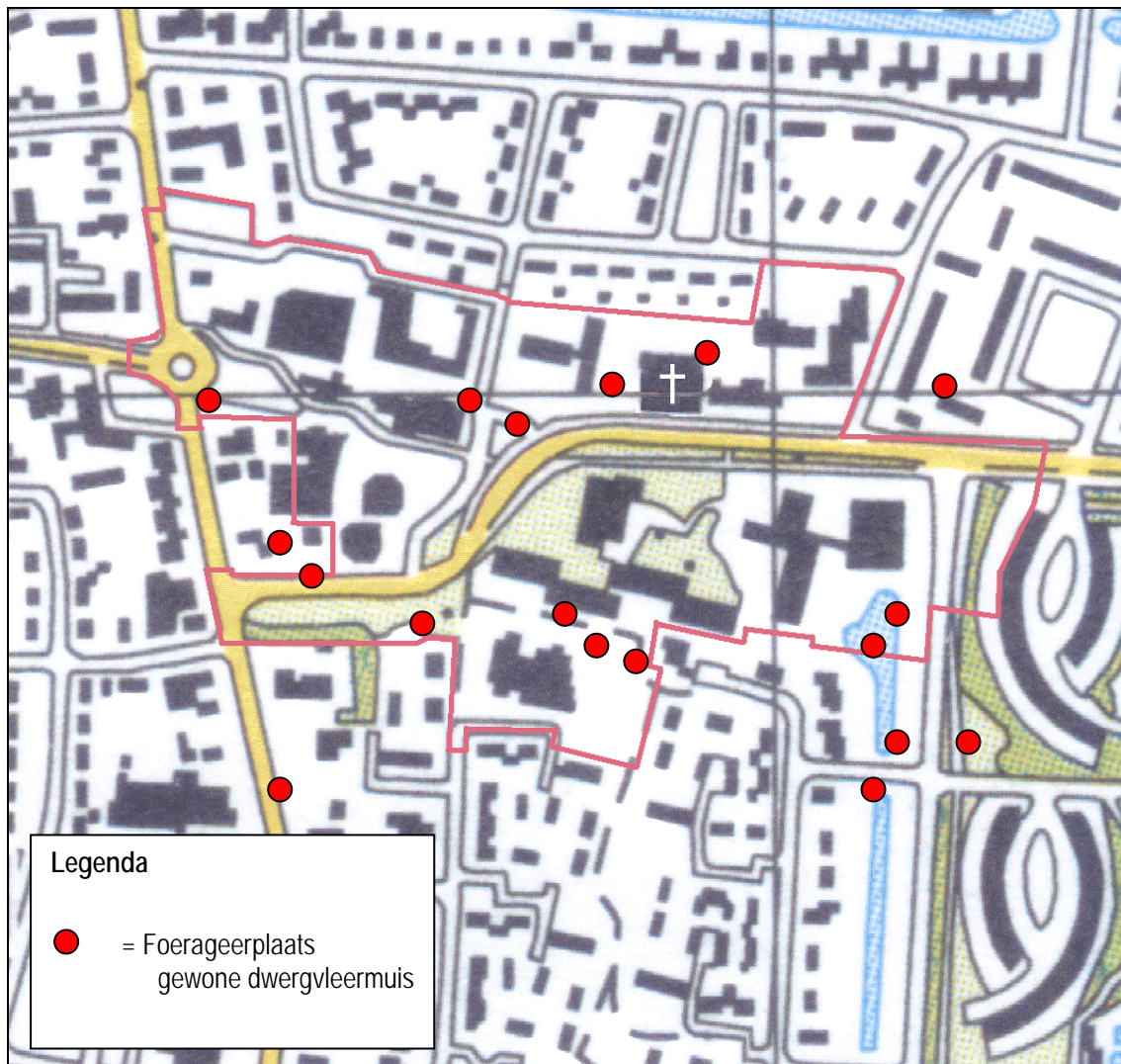
4 RESULTAAT

4.1 Vroege voorjaar

Op 17 april zijn enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen vastgesteld. Er zijn geen grootoorvleermuizen waargenomen.

4.2 Voorzomer

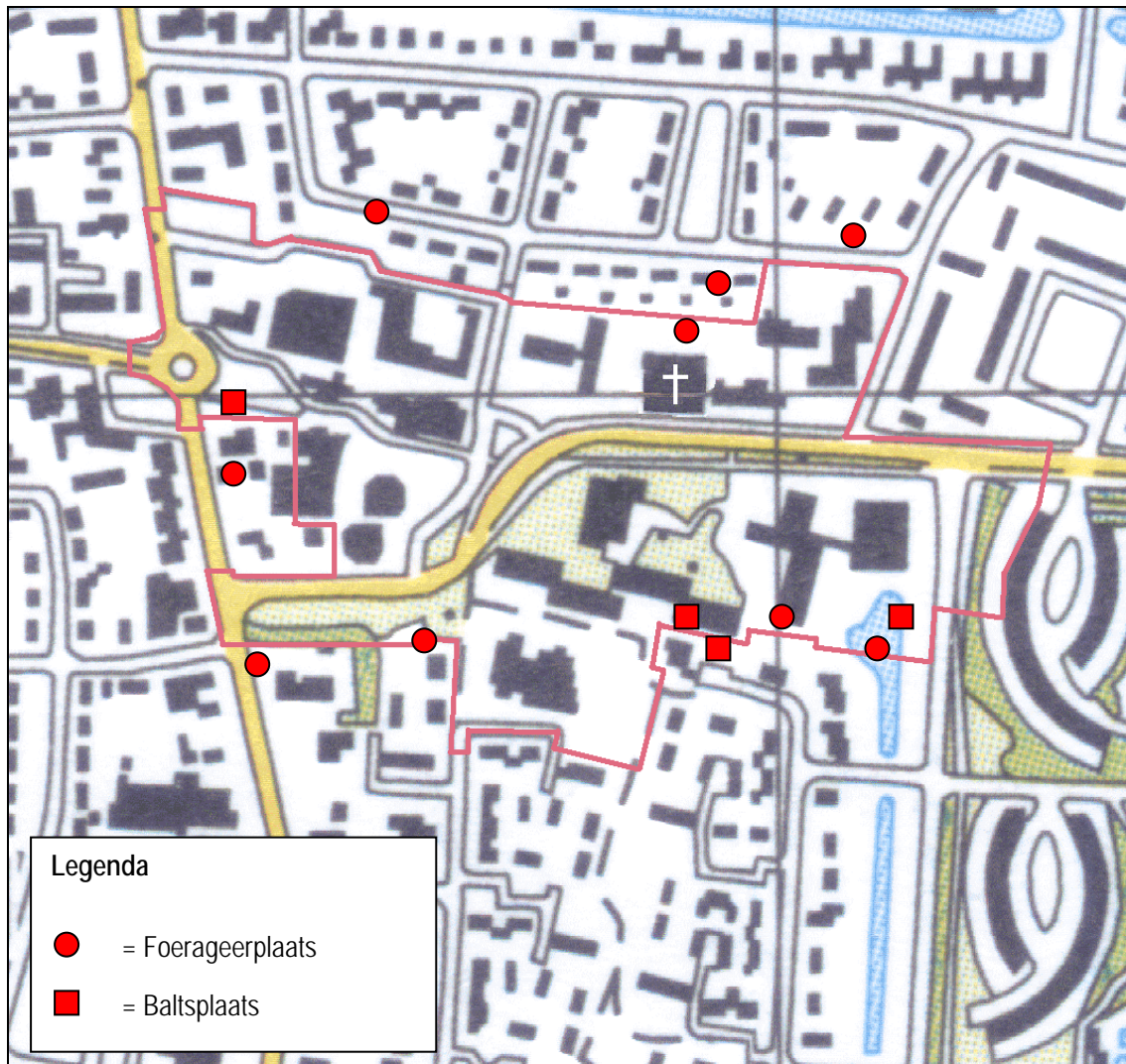
Er zijn alleen foeragerende gewone dwergvleermuizen vastgesteld. Er zijn geen aanwijzingen voor het voorkomen van vliegroutes of kolonies. In figuur 3 worden de resultaten weergegeven.

Figuur 3. Aangetroffen foerageerplaatsen van gewone dwergvleermuis in de voorzomer in het plangebied en omgeving van De Biezenkamp te Leusden.

4.3 Herfst

Gedurende de herfst is eveneens alleen de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Er zijn zowel foerageer- als baltsplaatsen vastgesteld. Bij een baltsplaats vliegt een mannelijke vleermuis rond met sociale geluiden.

Figuur 4. Aangetroffen foerageer- en baltsplaatsen in de herfst van gewone dwergvleermuis in het plangebied en omgeving van De Biezenkamp te Leusden.

4.4 Winter

In het gebied ontbreekt het aan geschikte (holen in) bomen voor vleermuizen om daarin te overwinteren. De bomen zijn te dun en/of bezitten geen (geschikte) gaten. In het gebied zijn daarnaast geen boombewonende soorten vastgesteld. Het voorkomen van overwinterende boombewonende vleermuizen wordt derhalve uitgesloten.

De kans wordt gering geacht dat in het gebied gebouwbewonende vleermuizen (zoals gewone dwergvleermuizen) overwinteren. Over het algemeen hebben alle vleermuizen een constante (lage) temperatuur nodig en een voldoende vochtige omgeving. De gebouwen in de Biezenkamp te Leusden bezitten dit niet. Daarbij dient wel opgemerkt te worden dat het onbekend is waar een groot deel van de Nederlandse gewone dwergvleermuispopulatie zich in de winter ophoudt.

De gewone dwergvleermuis is zwaar beschermd onder de Flora- en faunawet, maar de gewone dwergvleermuis is niet bedreigd volgens de Rode lijst van bedreigde diersoorten.

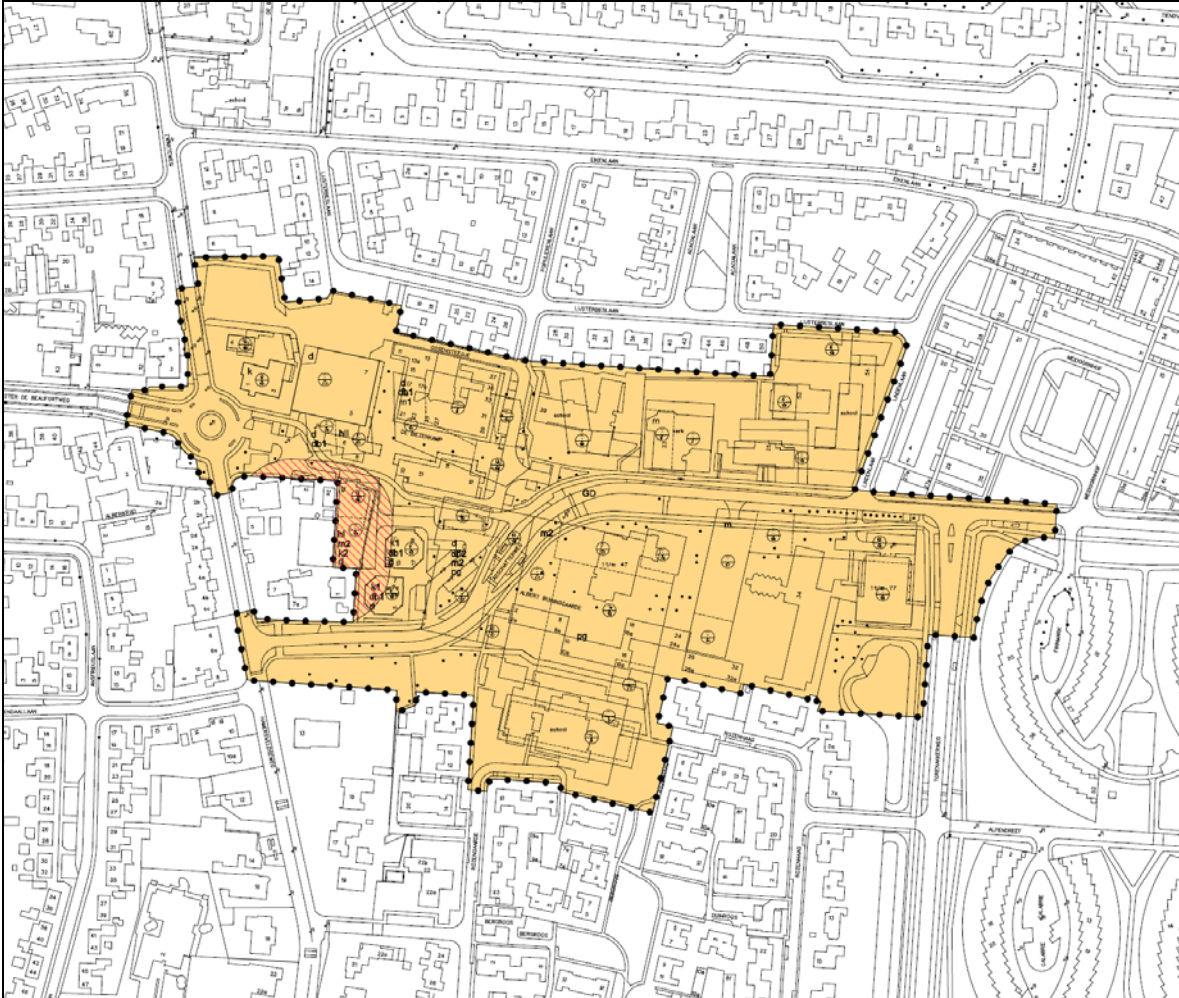
5 CONCLUSIE

Het gebied De Biezenkamp en de omgeving vormt foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis. Er zijn tevens enkele baltsplaatsen aangetroffen. Er wordt dan rondgevlogen met sociale geluiden. De kans wordt gering geacht dat gewone dwergvleermuis in het gebied overwintert.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.
- EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1998. Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten en diersoorten (Flora en Faunawet). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 402, 1-37.
- Netwerk Groene Bureaus, 2009. Vleermuisinventarisatie-protocol; Introductie, toelichting en tabel. Odijk.

BIJLAGE 1. EXACTE LIGGING PLANGEBIED

BIJLAGE 2. BEGRIPPEN

Baltsplaats	Plaats waar een mannelijk vleermuis rondvliegt in de herfst met sociale geluiden.
Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute).
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoervleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij winderig en koud weer, oriëntatie in verband met de echolotatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Vorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, naar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwermt een deel van de kolonie rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.
Winterverblijfplaats	Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hybernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en temperatuurwisselingen zijn nihil.
Zomerverblijfplaats	Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601